

Урок-гра
з історії України
у 7, 8 класах
з теми: "Князі Київської Русі
(Русі- України)"
"Гетьманська держава"

Гра "ІСТОРИЧНЕ АСОРТІ"

Ілля Рєпін «Запорозжці пишуть листа турецькому султану»

Тема: Гра «Історичне асорті»

Мета.

Навчальна: узагальнити та систематизувати знання, уміння і навички учнів з історії України, закріпити уміння учнів працювати з поняттями, персоналіями, хронологією, визначати тривалість подій та віддаленість їх від сьогодення, виконувати творчі завдання;

Розвиваюча: формувати вміння і навички індивідуальної, командної роботи;

Виховувати в учнів інтерес до вивчення Вітчизняної історії, виховувати дух змагальності та відповідальності за свою команду.

Обладнання: шифротаблиця, портрети історичних діячів Київської Русі (України-Русі) та Гетьманщини, контурні карти «Історико-етнографічні регіони України», «Утворення Запорозької Січі», маркери, фломастери, ксерокопія картини Репіна «Запорожці пишуть листа турецькому султану», «Дерево дат».

Вид заняття: гра «Історичне асорті»

Структура уроку

I Організаційний момент

II. Гра «Історичне асорті»

1. Конкурс «Історична розминка»
2. Конкурс «Історичний тлумач»
3. Конкурс «Калейдоскоп імен»
4. Конкурс «Турнір картографів»
5. Конкурс «Дерево дат»
6. Конкурс «Турнір хронографів»
7. Конкурс Історичне дешифрування
8. Конкурс акторів
9. Конкурс мистецтвознавців
10. Конкурс «Історичний бій»
11. Конкурс «Історичний бій»
12. Конкурс уболівальників

III. Підсумки уроку

Історико-етнографічні регіони України

Хід уроку

I Організаційний момент

Учитель оголошує тему заняття, порядок його проведення у формі гри «Історичне асорті». Учні об'єднуються у дві команди, кожна з яких займає окремих ряд у класі. Члени команди обирають капітана, дають назву своїй команді відповідно до теми уроку.

Учитель дає кожному капітанові команди картку для обліку результатів гри (рейтингова відомість), до якої капітани одразу мають вписати назву команди й прізвища та імена учасників, а в ході гри – записувати учасниками зароблені бали.

Учитель оголошує, що гра складатиметься з 12 конкурсів.

Представлення команд: назва команди, емблема, девіз.

II. Гра «Історичне асорті»

13. Конкурс «Історична розминка»

Учитель зачитує одночасно для всіх команд запитання. Після кожного поставленого учителем запитання учні піднімають руку і відповідають. Конкурс проводиться у формі індивідуального заліку. Кожна правильна відповідь оцінюється 1 балом, доповнення – 0,5 бала.

Конкурс завершується тим, що капітани підраховують і оголошують загальну кількість балів, набраних їхньою командою.

1. Кого з київських князів літописець називає «віщим»? (Олега)
2. Яке слово в перекладі з грецької означає «наука про давнину»? (археологія)
3. Яка наука у перекладі з грецької означає «оповідь про минулі часи»? (історія)
4. Яка наука у перекладі з грецької означає «назви народів»? (етноніміка)
5. Кого називають «батьком» української історії? (М.Грушевського)
6. З якої мови запозичені слова «історія», «хронологія», «музей»? (грецької)
7. Назвіть групи історичних джерел. (речові, усні, писемні)
8. До якої гілки слов'янських народів належать українці? (східнослов'янської)
9. Назвіть найдавніший літопис Русі – України. («Повість минулих літ»)
10. У якому році почалося ХХст.? (1901 році)
11. У якому році почалося Хст.? (901 році)
12. У якому столітті ми зараз живемо? (ХХІст.)
13. Перша писемна згадка назви «Україна» датується 1187 р. Яке це століття? (ХІІст.)
14. Як називається герб України? (тризуб)
15. На честь якого князя названо місто Київ? (Київ)
16. Як називалися давньоруські монети, які почали карбувати за часів Володимира Великого? (златники і срібники)
17. За часів Ярослава Мудрого всі руські закони були зведені в одну книгу. Як вона називалася? («Руська правда»)

18. Який найвизначніший собор було зведено в Києві за часів Ярослава Мудрого? (Софіївський собор)
19. У XIII ст. князь Данило Галицький заснував місто, яке назвав на честь свого сина. Про яке місто йдеться? (Львів)
20. На якому острові було збудовано першу Запорозьку Січ? (Мала Хортиця)
21. Чому українських козаків називали запорозькими? (Бо козаки жили за дніпровими порогами)
22. Хто з козаків мав право голосу на козацькій раді? (Усі)
23. Які ви знаєте козацькі клейноди? (Булава, корогва, бунчук, печатка, литаври тощо)
24. Що було символом гетьманської влади? (Булава)
25. Який із клейнод уважався символом усього козацького війська? (Корогва)
26. Яке місто було за часів Б.Хмельницького столицею козацької держави? (Чигирин)

2. Конкурс «Історичний тлумач»

Учитель видає капітанам картки із завданнями (або обирають капітани: тягнуть жереб)

Учитель на дошці під назвою кожної команди записує (або наклеює картку) поняття, відгадане учнями. Наприкінці конкурсу на дошці мають бути записані всі поняття, які вивчалися. За кожну правильну відповідь учні отримують 2 бали.

Після завершення конкурсу капітани (журі) підраховують й оголошують загальну кількість балів, набраних членами їхньої команди.

Завдання.

- 1) Користуючись шифротаблицею, розшифруйте криптонім.
- 2) Поясніть розшифроване поняття.

а	б	в	г	д	е	є	ж	з	и	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
і	ї	й	к	л	м	н	о	п	р	с
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
т	у	ф	х	ц	ч	ш	щ	ь	ю	я
23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33

- 1) 12 22 23 19 21 12 33.
(Історія - наука про минуле людства)
- 2) 16 12 23 19 20 11 22 11
(Літописи – історичні твори, в яких події записувалися за роками)
- 3) 1 21 26 7 19 16 19 4 12 33
(Археологія – наука, що вивчає давній побут і культуру людського суспільства на підставі речових пам'яток минулого, знайдених під час розкопок)
- 4) 17 24 10 7 14

(Музей – установа, де зберігаються важливі пам'ятки минулих часів з різних галузей культури, мистецтва, науки, техніки)

5) 18 24 17 12 10 17 1 23 11 15 1

(Нумізматика – наука про монети)

6) 15 24 21 4 1 18 11

(Кургани – поховання заможних скіфів)

7) 4 7 21 1 16 31 6 11 15 1

(Геральдика – наука, що вивчає герби)

3. Конкурс «Калейдоскоп імен»

Учитель зачитує характеристику історичної особи. Завдання команд – найшвидше назвати ім'я цієї постаті. Відповідає той гравець, який першим підняв руку. У разі, якщо гравець помилився, його команда позбавляється можливості дати відповіді хід переходить до суперників.

Якщо учень правильно назвав ім'я особи до того, як ведучий до кінця прочитав характеристику, учень отримує 2 бали, якщо після – 1 бал.

Конкурс завершується тим, що капітани (журі) підраховують і оголошують загальну кількість балів, набраних членами їхньої команди.

1. Новгородський князь, який захопив у 882 р. владу в Києві. Протягом 30 років правив від імені Ігоря з князівського роду Рюриковичів. Був могутній князем, хоробрим та відважним полководцем. За легендою, цей князь прийняв смерть від свого коня. Літописець назвав його «Віщим князем». (Олег)
2. Вона була дружиною князя Ігоря, матір'ю князя Святослава, бабусяю князя Володимира Великого. Княгиня усі справи з державами – сусідами вирішувала мирними шляхами, піклувалася про поширення освіти. Саме тому літописець назвав її «наймудрішою серед усіх людей». (Ольга)
3. Цей князь був сином князя Святослава, онуком княгині Ольги, батьком Ярослава Мудрого. У 988 р. запровадив у Русі-Україні єдину, спільну для всієї держави релігію – християнство. Його коштом була збудована Десятинна церква. (Володимир Великий)
4. Він був сином князя Володимира, онуком Святослава, його донька стала королевою Франції. Великий князь київський, за часів правління якого в перш. Пол. XIст. Русь-Україна досягла найвищого розквіту. Збудував Софіївський собор, заснував першу бібліотеку. Ініціював укладення збірника законів «Руська правда» (Ярослав Мудрий)
5. Видатний український гетьман, талановитий полководець, дипломат. Він став організатором та очолив Національно - визвольну війну українського народу проти Речі Посполитої у середині XVIIc. (Б.Хмельницький)
6. Гетьманував наприкінці XVIIст. – на початку XVIIIст. Знав багато мов, здобув блискучу освіту в Києво-Могилянській академії та європейських університетах. Був визначним будівничим української культури, на розвиток якої давав кошти з державної скарбниці та свої

власні. Для визволення України з-під влади московського царя уклав угоду зі шведським королем Карлом XII (І.Мазепа)

7. Це єдиний діяч козацької доби, якому судилося жити у трьох століттях (XVII, XVIII, XIXст.) Був останнім кошовим отаманом Запорозької Січі. До останнього дня існування Січі відстоював її інтереси. Був ув'язнений упродовж 25 років у Соловецькому монастирі, в якому і помер у віці 112 років. (Петро Калнишевський)
8. Турецький султан називав його шайтаном і у своєму фірмані (указі) розпорядився молитися в мечетях за його загибель. Хто це? (І.Сірко)

«Парад портретів» Хто зображений на малюнку?

- княгиня Ольга, князь Олег, князь Роман Мстиславович, Данило Романович, гетьман Богдан Хмельницький, Тиміш та Юрій Хмельницькі.

Князь Олег

Княг. Ольга

Князь Роман

Мстиславич

князь Данило Романович

Гетьман Богдан Хмельницький

Тиміш
Хмельницький

Хмельницький Юрій

4. Конкурс «Турнір картографів»

Для цього конкурсу кожна команда делегує по одному учаснику – «знавцю-картографу». На дошці прикріплено по дві однакові збільшені контурні карти №1 «Історико – етнографічні регіони України» та №2 «Утворення Запорозької Січі». Учасники гри повинні за дві хвилини маркером чи фломастером позначити на контурній карті:

№1 за жеребкуванням. На карті «Історико - етнографічні регіони України» покажіть:

1. Поділля, Крим, Волинь;
2. Слобожанщина (Суми, Харків), Галичина (Лівів, Тернопіль, Станіслав), Таврія (Сімферополь, Севастополь);
3. Закарпаття (Ужгород), Запоріжжя (Кременчук, Кам'янське, Дніпропетровськ, Кривий Ріг, Запоріжжя), Середня Наддніпрянщина (Житомир, Київ, Черкаси, Полтава).

№2 А) територію Запоріжжя;

Б) річку Дніпро;

В) 9 дніпровських порогів;

Г) острів Мала Хортиця;

Перемагає та команда, гравець якої за дві хвилини зробить найбільше правильних позначок на контурній карті. За правильне виконання кожного завдання гравець отримує по 1 балу, максимальна кількість набраних балів – 4.

5. Конкурс «Дерево дат»

На дошці розвішано «плоди» із різними історичними датами. Учасники по черзі підходять до «дерева» і «зривають» для себе питання. За кожну правильну відповідь команда отримує один бал.

6. Конкурс «Турнір хронографів»

Учні по черзі обирають шляхом жеребкування № історичних задач, які колективно мають розв'язати.

Кожна правильна відповідь оцінюється в 3 бали.

Конкурс завершується тим, що капітани підраховують і оголошують загальну кількість балів, набраних їхньою командою.

Хронологічні задачі.

1. Скільки років минуло від першої писемної згадки про козаків до спорудження козаками на чолі з князем Дмитром Вишневецьким першої Запорозької Січі на о. Мала Хортиця?

Розв'язання: $1556-1489=67$ років.

2. На який рік Національно-визвольної війни під проводом Б.Хмельницького припадає підписання Березневих статей?

Розв'язання: $1654-1648=6$ рік.

3. Скільки років минуло від Полтавської битви до сьогодні?

Розв'язання: $2016-1709=307$ років.

4. Скільки років минуло від Конотопської битви до сьогодні?

Розв'язання: $2016-1659=357$ років.

5. Останній кошовий отаман Запорозької Січі Петро Калнишевський народився у 1691 р., а помер у 1803 р. У рік зруйнування Запорозької Січі його було ув'язнено на 25 років. Після закінчення строку ув'язнення він прожив ще три роки. Скільки років прожив Петро Калнишевський? Скільки років було останньому кошовому отаману, коли його ув'язнили? Скільки часу минуло з дня зруйнування Запорозької Січі до сьогодні?

Розв'язання: 1) $1803-1691=112$ років; 2) $1775-1691=84$ роки; 3) $2016-1775=241$ рік.

7 Конкурс Історичне дешифрування

На дошці написані тайнописом історичні поняття. Завдання учнів полягає в тому, щоб знайти ключ для дешифрування, розшифрувати поняття та пояснити його.

Учні виходять до дошки й поруч із зашифрованими словами пишуть його розшифровку та говорять визначення терміну.

За кожну правильну відповідь команда отримує 2 бали, доповнення – 1 бал.

Конкурс завершується тим, що капітани підраховують і оголошують загальну кількість балів, набраних їхньою командою.

(Написано на дошці букви)

СИПОТІЛ – літопис – історичний твір, в якому розповідь велася за роками.

МЗЛАДОЕФ – феодалізм – політична, ідеологічна і правова система, що склалася в середньовічній Європі на основі васальних взаємин.

НАНИДА – данина – натуральний або грошовий податок, що сплачувався підкореними племенами на користь переможця

ОВТСНЯИТСИРХ – християнство – одна з трьох світових релігій, християнство ґрунтується на вірі в Ісуса Христа.

ВАЖАДЕР – держава – політичне утворення, яке, спираючись на органи влади й закони, обов'язкові для всього населення, регулює життя суспільства, зберігає його цілісність, забезпечує розвиток, захищає від зовнішніх ворогів.

8. Конкурс акторів

За допомогою пантоміми показати слова: «гетьман», «козак», «історичний бій», «козацька чайка».

За кожне розгадане слово команда отримує 2 бали. Конкурс завершується тим, що капітани підраховують і оголошують загальну кількість балів, набраних їхньою командою.

9. Конкурс мистецтвознавців

На дошці розміщено ксерокопію картини Рєпіна «Запорожці пишуть листа турецькому султану». За одну хвилину учні повинні запам'ятати якнайбільше предметів, зображених на ній. За командою вчителя записати ці предмети на аркуші.

Отримає 2 бали за кожен згаданий предмет, якого не має суперник. Перемагає та команда, яка згадає найбільше предметів з картини та отримає – 5 балів (бонус)

Конкурс завершується тим, що капітани підраховують і оголошують загальну кількість балів, набраних їхньою командою.

10. Конкурс «Історія в малюнках»

Колективна форма роботи. Кожна команда отримує аркуш ватману (альбомний листок), на якому за 5-7 хвилин за допомогою кольорових олівців, фломастерів або маркерів зобразити один з характерних сюжетів козацької доби. Наприклад, «Будівництво першої Запорозької Січі», «На козацькій раді», «Морські походи П.Конашевича – Сагайдачного», «Козак у поході», «Визволення бранців», «Козацькі клейноди», «Військові кораблі козаків» тощо.

Пам'ятка учасникам конкурсу «Історія в малюнках»

1. Оберіть сюжет козацької доби.

2. Узгодьте перелік зображуваних елементів картини.

3. Домовтесь, хто і в якій послідовності зображує елементи картини.

4. Дайте назву картини.

Максимальна кількість балів – 3 бали.

11. Конкурс «Історичний бій»

Один член команди задає питання другій команді (по 5 запитань від кожного учасника). Якщо немає відповіді учень «вбитий», наполовину – «поранений», правильна відповідь – «живий». За кожну правильну відповідь учень отримує 2 бали, за наполовину правильну 1 бал.

Конкурс завершується тим, що капітани підраховують і оголошують загальну кількість балів, набраних їхньою командою.

12.Конкурс уболівальників

Завдання. Назвати пісні, вірші, легенди, думи, в яких розповідається про князів Русі-України та козаків (відповідають по черзі). За кожну названу пісню, вірш, легенду чи думу команда уболівальника отримує 1 бал.

III. Підсумки уроку

Капітани (журі) підраховують загальну кількість балів за усі конкурси, набрані індивідуально (кожним учнем) та колективно (усією командою). Капітани здають картки з результатами гри учителеві, який оголошує рейтинг команд. Для виставлення оцінок за заняття, учитель використовує матеріали рейтингових відомостей.

Заключне слово вчителя.